

Konsultimi kombëtare me shoq-ërinë civile mbi nismën KOMRA

Podgoricë, Mali i Zi

25 tetor 2008

Konsultat i organizoi Aksioni për të drejtat e njeri-ut, dhe në to morën pjesë 33 përfaqësues të shoq-ërisë civile, mediat dhe politikanët e Malit të Zi. Fjalën hyrëse e kishin Nataša Kandić (Fondi për të Drejtën Humanitare, Serbi) dhe Tea Gorjanc-Pre-lević (Aksioni për të drejtat e njeriut, Mali i Zi). Kanë raportuar gazetetat ditore Dan dhe Vijesti.

Pjesëmarrësit përkrahin nismën për themeli- min e KOMRA.

Pas kaq vitesh dhe aq shumë ngjarjesh në këto hapësira nga aspekti i aktivitetit dhe punës së sek- torit civil, s'ka mundur me ndodh asgjë me e fortë dhe me e rëndësishme se sa që është lancuar nisma për formimin e Komisionit për hetimin e të kalu- arës dhe për ballafaqimin me të kaluarën.

Deklaratë: Veliya Murić, Komiteti malazez i juristëve për të drej- tat e njeriut, Konsulta kombëtare me shoqërinë civile, Podgoricë, Mali i Zi, më 25 tetor 2008.

KOMRA mund të jetë vetëm projekt shtetëror. Mund të jetë vetëm projekt shtetëror, përndryshe do të mbetet projekt i organizatave joqeveritare... dhe kurrë nuk do të ketë sukses... Kjo do të thotë se duhet të kemi bindje, gatishmëri, vendosmëri që të ndër- tojmë diçka, dhe kjo diçka në këtë moment është Koalicioni, i cili duhet ta ketë atë fuqinë që në një moment të organizojë presione në institucionet që ne të fitojmë atë që dëshirojmë, që ky proces të bëhet projekt shtetëror, që KOMRA, ky Komision rajonal të bëhet projekt shtetëror, e atëherë ne në bazë të rekomandimeve tona ne do të përcjellim me kujdes çdo hap që ndërmarrin institucionet në raport me themelimin dhe funksionimin e atij trupi.

Deklaratë: Nataša Kandić, Fondi për të Drejtën Humanitare, Serbi, Konsulta kombëtare me shoqërinë civile, Podgoricë, Mali i Zi, më 25 tetor 2008.

Elitat politike nuk janë të interesuara për temën e së kaluarës sepse janë përgjegjëse për trashëgimin e rëndë.

Ballafaqimi me të kaluarën e luftës te na nënkup- ton në këtë moment ballafaqim me elitën politike e cila është tani në pushtet kështu unë i kuptoj plotë- sisht institucionet shtetërore që do të duhej të bënin atë, por nuk e bëjnë aspak me dëshirë.

Deklaratë: Koča Pavlović, deputet në Parlamentin e Malit të Zi, Konsulta kombëtare me shoqërinë civile, Podgoricë, Mali i Zi, më 25 tetor 2008.

Karakterit rajonal i nismës dhe përkrahja ndërkombëtare do të janë ndihmesë që elitat politike të pranojnë nismën.

Komisioni Rajonal në Ballkan do të mund të ishte si një garanci për Bashkimin Evropian se ne diçka të tillë nuk do të provojmë të bëjmë në të ardhmen.

Deklaratë: Tea Gorjanc-Prelević, Aksioni për të drejtat e njeriut, Mali i Zi, Konsulta kombëtare me shoqërinë civile, Podgoricë, Mali i Zi, më 25 tetor 2008.

Mendoj se këtu aspekt i rëndësishëm është fakti se ky është komision rajonal, dhe se të qenit rajonal mund të jetë bazë që të tejkalohen këto barrierat tona të brendshme lokale.

Deklaratë: Koča Pavlović, deputet në Parlamentin e Malit të Zi,

Konsulta kombëtare me shoqërinë civile, Podgoricë, Mali i Zi, më 25 tetor 2008. Do të thotë, sado që këtu kemi dëgjuar për kufizi- met mjaft cilësore që do të kemi gjatë promovimit të kësaj ideje, dhe në përgjithësi gjatë avokimit tek ata që në instancën e fundit duhet të marrin vendimin për këtë, mendoj se një aleat tejet i rëndësishëm në këtë pjesë është mu procesi i integriteteve evropiane dhe konteksti i bashkëpunimit rajonal.

Deklaratë: Saša Zeković, hulumtuese e shkeljes e të drejtave të njeriut, Mali i Zi, Konsulta kombëtare me shoqërinë civile, Podgoricë, Mali i Zi, më 25 tetor 2008.

KOMRA duhet të jetë instrument shtetëror për shkarkimin e të rinjve nga përgjegjësia për të kaluarën.

Mua më duket se nëse themelojmë komisionin rajonal që është shumë e rëndësishme të mendojmë për atë se si do t'i kyçim të rinjtë edhe në themelim, pastaj në zbatimin dhe në fund edhe në punën e Komisionit. Dhe ajo që mbase është më e rëndësishmja, çka atëherë sjellin konstatimet e Komisionit? Mendimi im është se gjithnjë duhet identifikuar problemet. Njëra prej mënyrave është informimi, është opinioni dhe këto konsultat. Kjo është diçka që absolutisht do të ishte rekomandim që të gjithë do ta mund të shfrytëzoni momentet e mundshme, që kjo të lidhet edhe me momentin shoqëror, në të cilin ne duam të hyjmë në Evropë, që të hyjmë lirshëm, hapur, pa ndonjë ngarkesë dhe ku duam që, sërish, të rinjtë t'i lirojmë nga barra me të cilën përndryshe do të hynim pa strimin e këtyre fakteve mbi të kaluarën.

Deklaratë: Ajša Hadžibegović, Forumi të rinjtë dhe edukimi joformal, Konsulta kombëtare me shoqërinë civile, Podgoricë, Mali i Zi, më 25 tetor 2008.

Ne sot jemi në tregimin kur të rinjtë në lëkurën e tyre nuk e ndiejnë krejt atë çka ka ndodhur në kohërat e tmerrshme; ata nuk i kanë përjetuar keqbërjet pos përmes prindërve të tyre. Por, në momentin e sotëm, kjo nuk i bën më pak të përgjegjshëm në qasjen që kanë gjërave që kanë ndodhur. Nëse ne jemi, edhe vetën e numëroj këtu, njerëz të rinj e të ardhmes, madje 'bota do të na mbetet neve', siç kanë merak ta flasin gjithë zëdhënësit e njohur, ndërkaq që kjo mbetet vetëm fjalë, dhe nëse ne jemi përgjegjës për të nesërmen, atëherë duhet të informohemi sa më shumë me këtë ide dhe është çështje e jonë, edhe imja, që së bashku të punojmë në masivizimin e kësaj ideje.

Deklaratë: Sandra Mitrović, Partia liberale e Malit të Zi, Konsulta kombëtare me shoqërinë civile, Podgoricë, Mali i Zi, më 25 tetor 2008.

Për suksesin e nismës duhet të përgatitet opini- oni përmes mediave dhe programeve speciale për edukim.

Njëri prej qëllimeve operative do të ishte që në njëfarë mënyre të përgatitet opinioni, në këtë rast në nivelin kombëtar opinioni në Mal të Zi, që të përkrahet një nismë e tillë dhe që pastaj të ndikojë në vendimmarrësit, pra politikanë, që të përkrahin një nismë të tillë, dhe ky ndikim si presion i opinio- ni, që rrjedhe përmes mediave.

Deklaratë: Duško Vuković, PCNE/Vijesti, Konsulta kombëtare me shoqërinë civile, Podgoricë, Mali i Zi, më 25 tetor 2008.

Zgjidhja e fatit të të zhdukurve duhet të jetë në mandatin e KOMRA.

Sa i përket Komisionit, komisioneve shtetërore të rajonit, unë mendoj që shtetet kanë punuar pak në çështjen e të zhdukurve, të vrarëve, dhe veçanërisht rreth zbardhjes së krimeve të luftës dhe të kriminelëve në territorin e ish Jugosllavisë. Kemi pas presione të mos shkojmë në Forumin që u majtë në Prishtinë. Ne vendosëm që të shkojmë, sepse ishte nevoja të ishim atje. Nevoja për treguar të gjitha problemet tona, problemet e të zhdukurve dhe vrarëve, problemet e familjeve.

Deklaratë: Ljubiša Filipović, Shoqata e familjeve të vrarëve dhe të zhdukurve në Kosovë Crveni Božur, Mali i Zi, Konsul- ta kombëtare me shoqërinë civile, Podgoricë, Mali i Zi, më 25 tetor 2008.

Më të dashurit e tyre janë zhdukur, disa as sot nuk dinë çka ka ndodhur me vëllezër dhe motra apo kushërinjtë më të afërt dhe kjo ju kthehet atyre praktikisht si një bumerang, sepse ata edhe nëse kanë fituar ndonjë pronë nuk mund ta bëjnë pro- cedurën e trashëgimisë pa ndonjërin e anëtarëve të familjes që nuk është gjetur dhe nuk dihet çka ka ndodhur me te, dhe nuk mund të dëshmojnë se janë të gjallë, po as që janë vrarë, o të vdekur, a janë varrosur etj.

Deklaratë: Ljiljana Raičević, Shtëpia e sigurt për gruan, Mali i Zi, Konsulta kombëtare me shoqërinë civile, Podgoricë, Mali i Zi, më 25 tetor 2008.

Pjesëmarrësit mbështesin gjykimet për krimet e luftës.

Pra, me rëndësi janë viktimat, mirëpo për mua janë po aq të rëndësishëm keqbërësit sepse zbardhjen e të vërtetës nuk do ta bëjmë vetëm përmes viktimave por edhe përmes proceseve gjyqësore sepse, më sa di unë, deri në ditën e sotme proceset gjyqësore kanë ndihmuar në zbardhjen e asaj që ka ndodhur realisht.

Deklaratë: Mira Asović, Liga e grave votuese e Malit të Zi, Konsulta kombëtare me shoqërinë civile, Podgoricë, Mali i Zi, më 25 tetor 2008.

Unë pajtohem se gjykimet e kriminelëve të luftës janë shumë të rëndësishëm por është me rëndësi të dihet kush po nxirret para gjyqit. A po gjykohet ai që ka urdhëruar, ai që ka asistuar, apo ekzekutori, i fundi në këtë zinxhirë. Kuptohet se asnjëri prej tyre nuk mund të lirohet nga përgjegjësia, por ai që është i pari në listë është i pari edhe i përgjegjës dhe dihet se duhet të gjykohet ashtu si meriton. Unë

flas për Malin e Zi, për gjykatat dhe prokuroritë, organet e drejtësisë, dhe shtroj pyetjen a ka në Mal të Zi gjyqi- me të drejta? Unë mendoj se jo dhe se nuk do ti kemi në një kohë të afërt.

Deklaratë: Aida Petrović, Lobi i grave malazeze, Mali i Zi, Konsulta kombëtare me shoqërinë civile, Podgoricë, Mali i Zi, më 25 tetor 2008.

Pjesëmarrësit janë kundër që themelues i KOMRA të jetë kryetari i shtetit.

Absolutisht jam kundër që një komision të tillë të formohet me dekretin e kryetarit të shtetit. Me këtë të gjitha kompetencat rreth themelimit dhe për- bërjes së komisionit do të barteshin te ai person... kjo nismë duhet të procesohet drejt parlamentit.

Deklaratë: Branislav Radulović, Shoqata e juristëve të Malit të Zi, Konsulta kombëtare me shoqërinë civile, Podgoricë, Mali i Zi, më 25 tetor 2008.

Mendoj se pushteti aktual ose zyrtar, po flas për Malin e Zi, nuk ka treguar raport të duhur ndaj kohës kur kanë ndodhur krimet dhe lidhur me këtë kam frikë se iniciativa që kryetari i shtetit me dekret ose në ndonjë mënyrë tjetër të jetë themelues i komisionit, do t'ia humbë rëndësinë vetë komisionit sepse jemi dëshmitarë se paria dhe funksionarët e shtetit edhe më tej në mënyrë tjetër përcjellin, presin dhe llobojnë për njerëzit që pjesa dërmuese e popullsisë i përjeton krejtësisht ndryshe. Kjo ndje- nje është e sikletshme dhe e rëndë dhe mendoj se në këtë mënyrë mbase do të devalvohen edhe përbërja, efikasiteti dhe frytshmëria e komisionit.

Deklaratë: Velija Murić, Komiteti i juristëve i Malit të Zi për të drejtat e njeriut, Mali i Zi, Konsulta kombëtare me shoqërinë civile, Podgoricë, Mali i Zi, më 25 tetor 2008.

Debati për themelimin e KOMRA të zhvillohet nën moton Kurrë më! (Nunca mas).

Andaj më pëlqen kjo «Kurrë më!»

Deklaratë: Mirjana Kuljak, Fakulteti Ekonomik, Mali i Zi, Konsulta kombëtare me shoqërinë civile, Podgoricë, Mali i Zi, më 25 tetor 2008.

Nisma KOMRA ka aleatë në disa parti politike. Partia Socialdemokrate, nëse nuk e kam gabim, ende bënë pjesë në strukturën e etabluar sunduese, por është edhe subjekt që nuk ka background problematik nga fillimi i viteve '90 kështu që shpre- soj se në momentet e caktuara dhe kur janë në pyetje projektet e caktuara, mund të llogariten si aleatë, përkatësisht sektori civil mund t'i llogarisë si aleatë.

Deklaratë: Duško Vuković, PCNE/Vijesti, Mali i Zi, Konsul- ta kombëtare me shoqërinë civile, Podgoricë, Mali i Zi, më 25 tetor 2008.

Sa i përket raportit të Partisë liberale ndaj nismës së Komisionit Rajonal ju e keni përkrahjen e plotë nga ana jonë në parlament, edhe pse nuk është shumë e madhe, ajo është megjithatë e rëndësishme përderisa është e sinqertë.

Deklaratë: Sandra Mitrović, Partia Liberale e Malit të Zi, Konsulta kombëtare me shoqërinë civile, Podgoricë, Mali i Zi, më 25 tetor 2008.

Arkivi i Hagës duhet të jetë në disponim të KOMRA.

Arkivi që ekziston në Tribunalin e Hagës, për këtë ka shkruar edhe Carla del Ponte, do të ishte tejet e rëndësishme që të jetë në disponim të gazetarëve, hulumtuesve, madje edhe qytetarët, që të studiojnë atë dhe kuptojnë esencën e ngjarjeve në hapësirat tona. Mendoj se ky material do të ishte i mirëseardhur dhe se shënimet që gjenden aty do të ishin ndihmesë Komisionit. Sepse kur përmes mediave plasoni informata të reja dhe të panjohura, besoni se kjo e vë në lëvizje atë proces.

Deklaratë: Sonja Radošević, gazetare e lirë, Mali i Zi, Konsulta kombëtare me shoqërinë civile, Podgoricë, Mali i Zi, më 25 tetor 2008.